УДК 72.071.1(477) “19” Заболотний

ORCID 0000-0001-6128-7410

DOI: <https://doi.org/10.33838/naoma.28.2019.23-32>**Вадим Куцевич**

доктор архітектури, професор,
дійсний член Української академії архітектури,
заслужений архітектор України
ndac_zniiep@ukr.net

БАГАТОГРАННІСТЬ ТВОРЧОСТІ В. Г. ЗАБОЛОТНОГО (до 120-річчя з дня народження)

Анотація. У статті розглядається багатогранність творчої діяльності В. Г. Заболотного як архітектора, науковця і педагога, громадського діяча, фундатора української архітектурної школи, засновника і президента Академії архітектури колишньої УРСР.

Проаналізовані основні етапи творчого шляху зодчого у контексті становлення та розвитку української архітектури 30–60-х років ХХ століття.

Ключові слова: архітектура, архітектурна школа, Київський державний художній і Київський інженерно-будівельний інститути, стилі, академія архітектури.

THE VERSATILITY OF CREATIVITY V. G. ZABOLOTNY (to the 120th Anniversary of the Birth)

Vadym Kutsevych

Abstract. The architecture of Ukraine of the 20s — the beginning of the 30s of the XXth century was characterized by the search for the national originality of forms based on the understanding of the merits of Ukrainian baroque and folk architecture, a further workshop of the interpretation of the classicism techniques and the receipt of the marked revolutionary romance of architecture.

In the 1930s, the stylistic orientation of the architecture of the former USSR and its component part of Ukraine was replaced by directive decrees and the Decree of the Central Committee of the CPSU (b) “On the restructuring of literary and artistic organizations” (1932), created unions of writers, composers and architects. The resulting policy orientation on classical patterns as the basis of the creative method of socialist realism has become a phenomenon inherent in totalitarian regimes.

The article discusses the many facets of the creative activity of V.G. Zabolotny, as an architect, scientist and educator, public figure, founder of the Ukrainian school of architecture, founder and president of the Academy of Architecture of the former USSR. The main stages of the work of the architect in the context of the history of the formation and development of Ukrainian architecture of the 30–60-ies of XX century are analyzed.

One of the significant creative achievements of V. G. Zabolotny was the fruitful activity in the Academy Architecture of the USSR, which he created, it was discontinued in 1963. In 1992, it was reborn as a public organization — the Ukrainian Academy of Architecture (UAA), called to life by the new socio-economic conditions of the country's development. The UAA revival, continuing the tradition the Academy of Architecture, created by V. G. Zabolotny, makes a significant contribution to the development of Ukrainian architecture as one of the components of Ukrainian national culture.

The materials on the multifaceted activity of V.G. Zabolotny presented in the article will contribute to the development of scientific researches on the history and theory architecture of Ukraine in the last century.

Keywords: architecture, architectural school, Kyiv state art and Kyiv engineering building institutes, styles, Academy of Architecture.

Постановка проблеми. Величезний внесок В. Г. Заболотного у розвиток національної архітектури базується на творчій діяльності зодчого, створенні Академії архітектури, багатолітній педагогічній діяльності на архітектурних факультетах Київського інженерно-будівельного та Київського державного художнього інститутів, а також плідній громадській діяльності.

Результати його творчого доробку були реалізовані в наукових дослідженнях і проектних розробках КИЇВЗНДІЕП, НДП містобудування, Київпроект, НДІТІПАМ та інших інституцій, які потребують подальшого висвітлення.

Зв'язок авторського доробку з важливими науковими та практичними завданнями. В теперішній час у закладах вищої освіти архітектурно-будівельної галузі КНУБА і НАОМА та базовій організації Мінрегіону України — ПАТ “КИЇВЗНДІЕП” проводяться наукові дослідження з вивчення теорії та історії архітектури України 30–60-х років XX сторіччя. Автор статті видав монографію “Формування архітектурної школи. Історія, традиції, сучасність”, де розглядаються етапи створення київської архітектурної школи, одним із фундаторів якої був В. Г. Заболотний. У даній монографії визначаються персоналії учнів майстра — видатних науковців та архітекторів-практиків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивчення історії архітектури 30–60-х років минулого століття та окреслених персоналій, творчість яких вплинула на процес формування нових напрямків архітектурних стилів, сприяло активізації проведення наукових досліджень. За цим напрямком опубліковані статті Б. П. Жержеріна, В. Г. Заболотного, Н. Світлої, В. В. Чепелика, В. Є. Ясієвича, захищена дисертація А. І. Марковського, видані книги Л. М. Грачової, С. К. Кілессо, В. Некрасова і П. Гасовського, монографія В. В. Куцевича.

Зазначені публікації та дослідження сприяли розширенню інформації про творчість видатного майстра архітектури України В. Г. Заболотного.

Зазначення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. На жаль, слід зазначити, що вивченню історії архітектури України ще й досі не приділяється належної уваги, що призводить до знищення

пам'яток архітектури та забуття великих особистостей, які творили в минулому столітті. Зважаючи на це, зауважимо, що архітектурна спадщина України 1920–1990-х років потребує подальшого поглибленого вивчення.

Новизна наукових досліджень. Вперше у фаховій науковій публікації на основі архівних матеріалів, спогадів учнів та сучасників, автор статті робить спробу визначити основні етапи творчості великої особистості — В. Г. Заболотного — як видатного зодчого, педагога та громадського діяча.

Загальнонаукове значення авторських розробок. На основі результатів здійснених автором статті наукових досліджень у КНУБА і НАОМА та ПАТ “КИЇВЗНДІЕП” були підготовлені матеріали, які сприятимуть розвиткові теорії та історії архітектури України і визначено місце в цьому процесі особистості В. Г. Заболотного, зокрема і матеріали даної статті.

Виклад основного матеріалу. Архітектурі України 20-х — початку 30-х років XX сторіччя були властиві пошуки національної своєрідності форм на основі осмислення надбань українського бароко і народного зодчества, подальша майстерна інтерпретація прийомів класицизму та набуття позначених революційною романтикою здобутків нової архітектури — конструктивізму. В цей період розпочав свій творчий шлях видатний майстер архітектури Володимир Гнатович Заболотний.

З біографії Заболотного відомо, що він народився у 1898 році в с. Карань (тепер Трубайлівка) Переяславського району Київської області у родині селянина Гната Павловича Заболотного. В дитячі роки Володимир пройшов сувору школу селянського життя, проте все ж знаходив час на малювання.

Минуло дитинство, і родина переїхала до Переяслава, де його батько працював спочатку кучером, а потім — у майстерні церковного начиння. Згодом життя трохи покращилося, і юнака віддали до гімназії. Його здібності до малювання помітив викладач К. І. Арє і почав всіляко йому допомагати.

Після закінчення в 1919 році Переяславської гімназії у Заболотного виникло бажання здобути художню освіту. К. І. Арє рекомендував йому вступати до Петроградської Академії

мистецтв або до Інституту цивільних інженерів на архітектурний факультет.

У 1921 році за направленням воєнкома Володимир Заболотний їде на навчання до Києва і вступає до Політехнічного інституту на будівельне відділення, не полишаючи мрію про Петроград.

Випадкова зустріч у Києві з колишнім студентом Петроградського інституту цивільних інженерів Іваном Івановичем Малоземовим, у подальшому відомим архітектором і містобудівником, змінила життя майбутнього зодчого. Малоземов розповів Володимирові, що зараз навчається у Першому Українському архітектурному інституті (УАІ). Цей заклад вищої освіти містився на Софійському подвір'ї в колишньому митрополичому будинку (Некрасов, Гасовський 5–8).

З 1922 року В. Г. Заболотний успішно навчається в УАІ, на базі якого та Інституту пластичних мистецтв у 1924 році було створено Київський художній інститут (КХІ). На архітектурному факультеті КХІ викладали видатні архітектори, художники та науковці: архітектурне проектування — П. Ф. Альошин, О. М. Вербицький, В. М. Риков; історію архітектури — І. В. Моргілевський; нарисну геометрію — С. М. Колотов; статику споруд — К. К. Симінський; виробничу практику — Ю. Д. Соколов; курс “Частини будівель” — М. О. Даміловський; геодезію — П. П. Хаустов; історію мистецтв — С. О. Гіляров; курс “Интер’єр житлових і громадських споруд” — В. Г. Кричевський; рисунок — В. А. Фельдман; курс формально-технічних дисциплін (фортех) — В. Є. Татлін.

Творчими майстернями керували професори О. М. Вербицький, В. М. Риков та П. Ф. Альошин. Майстерня П. Ф. Альошина була найбільшою та найпопулярнішою, і саме до неї потрапив Володимир Заболотний (Ясієвич 24–6). Професор П. Ф. Альошин користувався великою повагою студентів, керуючи студентськими роботами, він виявляв творчі індивідуальності, шукав своєрідні підходи до кожного учня. В результаті ці методи сприяли можливості колективної праці студентів та професора при конкурсному проектуванні (іл. 1).

Так, Володимир Заболотний у 1926 році, разом з іншими студентами, під керівництвом

**Заболотний Володимир Гнатович
(1898–1962)**

(фото з архіву НАОМА)

професора П. Ф. Альошина, брав участь у розробленні конкурсного проекту Палацу праці для м. Ростов-на-Дону (іл. 2) і отримав премію. У проекті були застосовані елементи нових архітектурних течій — конструктивізму та раціоналізму, монументальність і динаміка форм побудована на чіткому плануванні приміщень Палацу та сучасному, на той період, конструктивному вирішенні будівлі.

Заслугує на увагу конкурсний проект палацу Уряду УРСР у Харкові, виконаний за участі Володимира Заболотного під керівництвом професора П. Ф. Альошина у співавторстві із П. Г. Юрченком у 1928 році. У цьому році Володимир Заболотний закінчив архітектурний факультет КХІ. Зазначений період ознаменувався творчими пошуками, дискусіями, революційними лозунгами про знищення старої культури і про будівництво нової пролетарської. У дипломному проекті на тему “Профілакторій на 580 ліжок в садибі “Покинь журбу” поблизу Києва майстерно розплановано комплекс профілакторію на частини: житловий і лікувальний корпуси, амбулаторію, будівлю театру та спортзалу, відкритий амфітеатр на рельєфі та адміністративний корпус. Чітка архітектурно-планувальна організація приміщень, детальне пророблення елементів, поєднання об’ємів і

Іл. 1. Професор П. Ф. Альошин серед студентів-дипломників архітектурного факультету Київського художнього інституту.
Зліва направо: В. Г. Заболотний, Ю. Долбир, П. Ф. Альошин (сидить), П. Г. Юрченко. 1927 (Ясієвич Київський 29)

скляних площин, терас і балконів створювали своєрідний образ комплексу нового соціального спрямування (іл. 3). Проект було оцінено на “відмінно” із можливістю відмітити автора поїздкою у закордонне відрядження (Грачова 10–3).

Іл. 2. Конкурсний проект Палацу праці у Ростові-на-Дону.
Фасад і план першого поверху (Грачова 8–9)

Широке поле творчої діяльності постало перед молодим архітектором. Країна потребувала величезного обсягу будівельних робіт: спорудження нового житла, зведення сучасних громадських будівель і споруд, промислових об'єктів та ін.

У цей період у великих містах колишнього СРСР були створені проектні організації, метою яких стало формування нового обличчя українських міст. Таким був інститут з проектування міст у Харкові “Діпромісто”. До Київ-

Іл. 3. Дипломний проект студента В. Г. Заболотного на тему “Профілакторій на 500 ліжок в садибі “Покинь журбу” біля Києва” (Некрасов 29)

ського філіалу цього інституту було запрошено Володимира Заболотного. Через деякий час він став його головним архітектором.

Організаційні здібності В. Г. Заболотного сприяли створенню фахового творчого колективу однодумців-містобудівників: архітекторів, планувальників, економістів, транспортників та ін. За чотири роки були розроблені проекти генеральних планів Кременчука, Каменського, Черкас, Кривого Рогу та інших міст. Ці роботи сформували у Володимира Заболотного поняття сприйняття будівлі не як окремого об'єкта, а як складової одиниці містобудівного комплексу.

Крім проектування, В. Г. Заболотний займався й педагогічною діяльністю, яку він розпочав ще у студентські роки. Будучи студентом IV–V курсів, він як асистент допомагав професорові П. Ф. Альошину. Після закінчення КХІ був призначений викладачем, доцентом. У Київському державному художньому та Київському інженерно-будівельному інститутах він вів теоретичні курси, а потім перейшов до викладання архітектурного проектування. Як педагог, В. Г. Заболотний запроваджував новітні форми навчання, прагнув теоретично обґрунтовувати принципи проектування, які пов'язувалися з конкретною будівельною практикою, залучаючи студентів до роботи над реальними, здійснюваними в натурі об'єктами. Так, прикладом співпраці майстра зі студентами інженерно-будівельного інституту був проєкт Піонерського парку в Києві (1936–1938). Найбільшої уваги заслуговує проєкт кінотеатру (ил. 4), в розробці якого студенти брали безпосередню участь.

Це було вже наприкінці 30-х років, але повернемося до початку цих років, коли був оголошений міжнародний конкурс на проєкт Палацу Рад у Москві.

Насамперед зауважимо, що в цьому конкурсі брали участь видатні архітектори колишнього СРСР І. В. Жолтовський, В. Г. Гельфрейх, Б. М. Іофан, В. О. Шуко і всесвітньовідомі архітектори Корбюзьє, Гропіус, Пельціг, Пере, Мендельсон та інші.

Упродовж кількох місяців було розроблено 150 проєктів, а 23 лютого 1932 року журі присудило першу премію за проєкт академікові І. В. Жолтовському — послідовнику класичної школи. Відомий архітектор Б. П. Жежерін, який у ті

роки був студентом архітектурного факультету Київського будівельного інституту та учнем В. Г. Заболотного, згадував, що його однокурсник Віктор Некрасов — майбутній відомий письменник, палкий прихильник Корбюзьє, був ініціатором листа до великого Майстра, в якому студенти висловлювали йому глибоку повагу і несприйняття проєкту І. В. Жолтовського. Через короткий проміжок часу надійшла відповідь, в якій Корбюзьє дякував студентам, радив глибше вивчати архітектуру і бажав їм творчих успіхів (Жежерін 40–9).

Результати конкурсу були вражаючими для конструктивістів. Це свідчило про те, що фактично закінчили своє існування різноманітні творчі угруповання в радянській архітектурі. В основі їхнього спрямування діяли соціологізовані лозунги і форми пролетарської класики. Ідеї конструктивізму, пошуки національних форм ставилися під сумнів.

Стилістична спрямованість архітектури колишнього СРСР і його складової частини України була замінені згідно з директивними указами і Постановою ЦК ВКП(б) “Про перебудову літературно-художніх організацій” (1932), утворено творчі спілки письменників, композиторів, художників і архітекторів. Отримана директивна орієнтація на класичні зразки як основу творчого методу соціалістичного реалізму була явищем, притаманним тоталітарним режимам.

Зміна стилістичного спрямування найповніше проявилася в громадських будівлях і спорудах із класичною монументальністю, суворістю та величністю архітектурних форм.

Ил. 4. Кінотеатр у Піонерському парку в Києві (арх. В. Г. Заболотний, В. Г. Беренштейн, В. М. Беляков. 1936–1937) (Грачова 19)

Після перенесення столиці УРСР до Києва був проведений конкурс на проект Урядового центру на місці Михайлівського Золотоверхого монастиря. До участі в конкурсі були залучені брати О. О. і В. О. Весніни, харків'яни професор А. Г. Молокін, архітектори В. К. Проценко, Я. А. Штейнберг, кияни В. Г. Заболотний, П. Г. Юрченко, В. М. Онащенко.

Бригада В. Г. Заболотного в цьому конкурсному проекті запропонувала відмовитись від замикання площі об'ємом Урядового центру і відкрити вид на Дніпро. З обох боків площі передбачалось розташування урядових будівель (Марковський 5, 11–12).

Зазначене вирішення площі було використане в конкурсному проекті другого туру (автори: В. Г. Заболотний, П. Г. Юрченко, О. Г. Недопак, Н. Б. Чмутіна, О. І. Яцевич). Цей проект поклав початок відходу від конструктивізму. У будівлі застосовувались класичні форми, позбавлені гігантomanії (ил. 5). У подальші роки цей напрям отримав назву постконструктивізму.

У наступний період В. Г. Заболотний активно займається проектуванням багатопверхових житлових будинків. Так, у зведеному чотириповерховому 40-квартирному житловому будинку по вул. Героїв Революції (зараз — вул. Трьохсвятительська) у Києві було передбачено наскрізне провітрювання квартир, вдалі пропорції житлових кімнат, комфортне обладнання кухонь. Архітектурно-планувальна організація житла кореспондується з конструктивним рішенням. Декоративне оздоблення фасадів естетично стримане.

Ил. 5. Конкурсний проект Урядової площі в Києві (Грачова 15)

Талановитий здочий навчав своїх вихованців-студентів понад усе любити обрану професію. Улюбленою ученицею В. Г. Заболотного у будівельному інституті була Н. Б. Чмутіна, активна студентка, яка брала участь у конкурсах ще до отримання фахового диплома. У 1935 р. Чмутіна — учасниця відкритого всесоюзного конкурсу на Будинок Рад у Вінниці, виборює третю премію. Навчаючись на четвертому курсі, почала працювати з Володимиром Гнатівичем, і ця робота під його керівництвом тривала понад тридцять років, фактично до останніх днів життя професора. Спочатку вона брала участь лише в розробленні проектів, а після закінчення інституту стала співавтором його творчих задумів.

У 1936 році був оголошений закритий конкурс на проект сесійного залу ЦВК УРСР (з 1938 року — Верховної Ради). Цей період ознаменувався розвитком таланту здочого, про що свідчить отримання першої премії цього конкурсу. Містобудівне положення будівлі сесійного залу ускладнювалося наявністю багатопверхового монументального будинку НКВС (зараз — будівля Кабінету Міністрів України) та малоповерхового Маріїнського палацу. Але масштабність об'єму сесійного залу відносно навколишньої забудови вдало підкреслюється центральною частиною головного фасаду будівлі, декорованим портиком модернізованого коринфського ордера (Кілессо 27).

Незважаючи на класичну симетрію в композиційному вирішенні будівлі, триповерхової прямокутної в плані, автор* вирішив її єдиним об'ємом, де портик, колонада і купол формують своєрідний архітектурний образ (ил. 6).

Інтер'єри вирізняються чіткістю побудови. Особливу увагу приділено шестикутному сесійному залові, розрахованому на 1 тис. місць, де напівсферичний скляний купол і люстра, доповнюючи одне одного, забезпечують комфортне освітлення та його естетичну забарвленість. До двосвітного сесійного залу народні депутати потрапляють через просторий вестибюль з гардеробом. Окрасу вестибюля справляють

* Робочі креслення виконували архітектори Н. Б. Чмутіна, П. Ф. Красицький, Г. І. Граужіс, А. Ф. Кіріндас, Є. М. Сарнацький, В. Г. Левицька, інженер-конструктор Ю. І. Каннабіх.

відкриті двомаршеві сходи та барвистий живописний плафон роботи художників В. С. та Б. В. Щербакових, який сприяє збільшенню простору вестибюля.

У цьому об'єкті неокласичного стилю глибоке знання В. Г. Заболотним народних традицій використане коректно і тактовно. За розробку проекту та його реалізацію В. Г. Заболотному в 1941 році була присуджена Сталінська премія — перша в країні у галузі архітектури.

Водночас з архітектурною творчістю та педагогічною діяльністю В. Г. Заболотний починає займатися громадською та науковою діяльністю.

Він вступає одним з перших до Спілки архітекторів України, а в 1937 році на І з'їзді архітекторів України його обирають делегатом І Всесоюзного з'їзду архітекторів.

За багаторічну викладацьку роботу в Київському інженерно-будівельному та Київському державному художньому інститутах у травні 1940 року рішенням ВАК СРСР В. Г. Заболотному було присуджено вчене звання професора, а незабаром обрано членом-кореспондентом Академії архітектури СРСР.

У передвоєнні роки В. Г. Заболотний обіймає посаду головного архітектора Києва (1940–1941) і в цей період керує роботами з реконструкції міських кварталів. Одним з головних питань була заміна застарілої інженерної інфраструктури Києва і спорудження мосту для з'єднання правобережжя з Трухановим островом та ін.*

На жаль, Друга світова війна порушила плани зодчих і будівельників столиці України. Під час війни В. Г. Заболотний в Уфі розробляє проект двоповерхового житлового будинку із демпферного гіпсу для багаторазового застосування у забудові селищ. Він створює взірці масового житла, в якому були закладені перспективні ідеї майбутнього панельного і збірного індустріального будівництва із застосуванням рис української архітектури.

7 листопада 1943 року Київ було звільнено від німецької окупації, а у квітні 1944-го роз-

Іл. 6. Будинок Верховної Ради України в Києві. План 2-го поверху до добудови (Грачова 20–21)

почалися роботи з відновлення будівлі Верховної Ради УРСР, які очолив В. Г. Заболотний. Слід зауважити, що будівля зазнала серйозних ушкоджень під час війни. У 1949 році було розроблено проект її реконструкції та добудови адміністративного корпусу.

Постановою Ради Народних Комісарів СРСР від 4 листопада 1943 року № 1297 було створено Українську філію Академії архітектури СРСР. Головою Президії філії було призначено В. Г. Заболотного. 18 квітня 1945 року Постановою Ради Народних Комісарів СРСР на базі цієї філії була створена Академія архітектури УРСР (Чепелик 15–8).

Президентом Академії архітектури УРСР було обрано В. Г. Заболотного. У першому випуску “Вісника Академії архітектури УРСР” 1946 року опубліковано завдання Академії на 1946–1950 рр., де Президент Академії зазначив, що великої державної ваги завдання має розв’язати наша Академія. Масштаби її робо-

* У 1956–1957 роках було споруджено пішохідний міст завдовжки 429 м і завширшки в осях 7 м (архіт. О. І. Заваров, В. Л. Суворов, інж.-констр. В. П. Петров та інші).

ти визначаються не тільки тими колосальними руйнуваннями, що їх заподіяли німецькі загарбники, а й величезним розмахом нового будівництва (Заболотний 11–5).

На посаді президента Академії зодчий розгортає величезну роботу зі створення наукових підрозділів для вирішення актуальних завдань прискорення відбудови зруйнованих війною міст і сіл, розробки сучасних містобудівних принципів, виготовлення новітніх будівельних матеріалів, розвитку архітектури житлових та громадських будівель і споруд, вивчення історії архітектури та мистецтва і підготовки наукових кадрів.

Він всіляко дбає про відродження кераміки як традиційного для України будівельного матеріалу, а також розроблення нової технології будівництва, що сприятиме індустріалізації будівництва.

У структурі Академії продовжувала функціонувати Наукова бібліотека, створена ще при Українській філії Академії архітектури СРСР у 1944 році. Практично з перших днів на бібліотеку були покладені функції та завдання наукового закладу, який сприяв проведенню науково-дослідної роботи Академії та її інститутів (Світла 25–7).

За ініціативи В. Г. Заболотного при Академії розгорнув роботу інститут аспірантури, який готував кадри висококваліфікованих молодих науковців (Н. Б. Чмутіна, М. Т. Катерного, Г. Н. Логвин, В. П. Самойлович, Ю. С. Асєєв, Д. Н. Яблонський та інші). У 1953 році йому було присуджено вчений ступінь доктора архітектури.

У 1945–1962 рр. В. Г. Заболотний мешкав в історичному центрі Києва — на Софійській площі, поряд з архітектурним ансамблем Софійського собору.

Цей славнозвісний чотириповерховий житловий будинок по вул. Володимирській, 22 (арх. Є. Ф. Єрмаков, 1903–1904 рр.) первісно належав Управлінню Києво-Софійського митрополічного дому і був дуже комфортний для творчої роботи. Він майже повністю був заселений видатними архітекторами і знаними науковцями-будівельниками. Крім Заболотного, тут проживали О. М. Вербицький, Я. А. Штейнберг, О. О. Тацій, С. М. Колотов, О. І. Неровецький

та інші, які дуже шанували В. Г. Заболотного і по-дружньому допомагали йому у важкі часи.

Відродження промислових районів потребувало великих обсягів проектування і будівництва житла, яке було зведено в найкоротші терміни. Так, у 1948 році Заболотний бере участь у конкурсі з проектування індустріально-збірних малоповерхових житлових будинків для Донбасу. Розроблена секція одно- та двоповерхових житлових будинків базувалася на застосуванні будівельних конструкцій, які склалися з пінобетонних брусків. При цьому забезпечувалися ще й виразність архітектури та можливості трансформації секцій, виготовлених індустріальним методом. Ці роботи могли б стати на часі в теперішній ситуації з переселенцями з Донецчини та Луганщини.

Під керівництвом В. Г. Заболотного були також розроблені конструкції збірних житлових будинків із застосуванням теплих бетонів і шлакобетонних блоків. У 1949 році масове будівництво таких будинків розпочалося у робітничому селищі “Будівельник” на Дніпропетровщині.

У 1950-ті роки В. Г. Заболотний разом з М. Г. Гречиною розробляє один з варіантів проекту генерального плану Виставки передового досвіду в народному господарстві УРСР, який було покладено в основу затвердженого генплану комплексу. У співавторстві зі скульпторами М. К. Вронським та О. П. Олійником працює над проектом пам’ятника Б. Хмельницькому у Переяславі-Хмельницькому. Цей твір монументального мистецтва відіграв значну містобудівну роль у забудові центру міста.

У 1952–1955 рр. під керівництвом В. Г. Заболотного архітектори В. Д. Єлізаров, М. Г. Гречина, Н. Б. Чмутіна беруть участь у конкурсному проєкті реконструкції і забудови Європейської площі. В результаті конкурсного проєкту були визначені об’єкти першої черги будівництва — адміністративний корпус Укоопспілки, готель “Дніпро” та будинок інститутів Академії наук УРСР.

Академія проіснувала 12 років і надала великого імпульсу розвитку архітектури України та формуванню національних кадрів зодчих і вчених. Завдяки В. Г. Заболотному, не лише як президентові Академії архітектури, а й її зас-

новникові та творчому керівникові, Академія вперше об'єднала архітекторів, інженерів і художників для створення комплексних архітектурних творів і ансамблів 50–60-х років, підняла у суспільстві престиж зодчого.

Згодом Академію архітектури було перетворено в Академію будівництва і архітектури. В. Г. Заболотний очолив відділ народної творчості в Інституті історії і теорії архітектури.

У цей період (1950–1970) ним було створено науковий колектив дослідників, який підготував видання “Нарисів історії архітектури УРСР” у двох томах (1957, 1962), однотомника “Нариси історії українського мистецтва” (1964), багатотомного видання “Українське народне мистецтво”, розробив шеститомну “Історію українського мистецтва”. Зазначена робота сприяла подальшому розвитку українського мистецтва й архітектури. Важливо, що він зміг привернути увагу до архітектури видатних діячів української культури — О. П. Довженка, В. І. Касіяна, М. П. Бажана та інших.

До останніх років свого життя В. Г. Заболотний викладав і очолював навчально-творчу архітектурну майстерню у Київському державному художньому інституті, де підготував чимало творчих особистостей, які з любов'ю та вдячністю згадують його. Це народний архітектор України, професор НАОМА І. П. Шпара, заслужений діяч мистецтв України, професор

НАОМА Ю. А. Чеканюк, заслужені архітектори України С. К. Кілессо, Ю. М. Набок, О. К. Стукалов та інші.

Як творча людина, він багато часу віддавав живописові. Його роботи свідчать про великий художній смак і глибоке розуміння мистецтва.

В. Г. Заболотний відійшов у вічність 3 серпня 1962 року на 65-му році життя. Похований на Байковому кладовищі, де встановлений пам'ятник (скульптори Ф. А. Коцюбинський і О. А. Кузнєцов, архітектори А. Ф. Ігнащенко, Р. П. Юхтовський).

Висновки. Плідна діяльність Академії архітектури УРСР (1946–1963) відіграла значну роль у розвитку архітектури і будівництва повоєнного періоду нашої країни. Створена у 1992 році Українська академія архітектури (УАА) відродилася як громадська організація, покликана до життя новими соціально-економічними умовами незалежної демократичної країни. Творчість фахівців УАА продовжує традиції Академії архітектури, створеної В. Г. Заболотним, у розбудові української держави як однієї зі складових національного зодчества та культури (Куцевич 31–4, 65).

Перспективи використання результатів дослідження. Наведені у статті матеріали щодо багатогранної діяльності В. Г. Заболотного сприятимуть розвитку наукових досліджень з історії і теорії архітектури України минулого століття.

Цитовані праці

- Грачова, Людмила. *Архітектор В. Г. Заболотний*. Київ: Будівельник, 1967. Друк.
- Жежерин, Борис. *Институтские годы. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Наук.-техн. зб.* 8 (спец): Архітектурна школа КІБІ-КНУБА. До 70-річчя діяльності. Київ: КНУБА, 2000. Друк.
- Заболотний, Володимир. Завдання Академії архітектури УРСР в 1946–50 рр. *Вісник Академії архітектури УРСР*. Київ, 1946. 1. Друк.
- Кілессо, Сергій. *Архітектура*. В кн.: *Історія українського мистецтва у 5-ти т.* НАН України. МФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ. 2007. Т. 5: *Мистецтво ХХ століття*. Друк.
- Куцевич, Вадим. *Формування архітектурної школи. Історія, традиції, сучасність: монографія*. Київ: Ліра-К. 2018. Друк.
- Марковський, Андрій. *Архітектура Києва 1920–1930-х років у світовому контексті. Автореф. дис. Нац. акад. мистецт. та архіт.* 2014. Київ. Друк.
- Некрасов, Віктор, Гасовський, П. В. Г. Заболотний. Київ: *Мистецтво*. 1947. Друк.
- Світла, Наталія. В. Г. Заболотний — фундатор Наукової бібліотеки Академії архітектури УРСР. *Будівництво України*. 5. Київ. 2018. Друк.
- Чепелик, Віктор. Перший президент Академії архітектури України Володимир Гнатович Заболотний (1898–1962). *Вісник Української академії архітектури*. Київ, 1996. 3. Друк.
- Ясієвич, В. Є. *Київський зодчий П. Ф. Альошин*. Київ: Будівельник, 1966. Друк.

Ясиевич, Владимир. Мастер советской архитектуры, организатор науки, творческая личность. К 90-летию В. И. Заболотного. *Строительство и архитектура*. Киев. 1989. 5. Печать.

References

- Grachova, Ludmila. Arkhitekt V. G. Zabolotny. Kyiv: Budivelnyk. 1967. Druk.
- Zhezheryn, Boris. Ynstitutskye ghody. Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia. Nauk.-tekhn. zb. 8 (spec): Arkhitekturna shkola KIBI-KNUBA. Do 70-richchja diialnosti. Kyiv. KNUBA. 2000. Druk.
- Zabolotny, Volodymyr. Zavdannia Akademii arkhitektury URSR v 1946–50 rr. *Visnyk Akademii arkhitektury URSR*. Kyiv. 1946. 1. Druk.
- Kileso, Sergiy. Arkhitektura. V kn. Istoria ukrainskogho mystectva u 5-ty t. NAN Ukrainy. MFE im. M.T.Rylskogho. Kyiv. 2007. T.5: Mystectvo XX stolittia. Druk.
- Kutsevych, Vadym. Formuvanna arkhitekturnoi shkoly. Istoria, tradycii, suchasnist: monohrafiia. Kyiv: Lira-K. 2018. Druk.
- Markovsky, Andrey. Arkhitektura Kyiva 1920–1930-kh rokiv u svitovomu konteksti. Avtoref. dys. Nats. acad. obras. myst. i arkh. Kyiv. 2014. Druk.
- Nekrasov, Viktor, Gasovsky, P. V.G.Zabolotny. Kyiv: Mystectvo. 1947. Druk.
- Svitla, Natalia. V. G. Zabolotny — fundator Naukovoï biblioteky Akademii arkhitektury URSR. *Budivnyctvo Ukrainy*. Kyiv. 2018. 5. Druk.
- Chepelyk, Viktor. Pershy prezident Akademii arkhitektury Ukrainy Volodymyr Ghnatovych Zabolotny (1898–1962). *Visnyk Ukrainskoi akademii arkhitektury*. Kyiv. 1996. 3. Druk.
- Yasievykh, V. Ye. Kyivskiy zodchiy P. F. Aloshyn. Kyiv: Budivelnyk, 1966. Druk.
- Yasievich, Vladimir. Master sovetskoj arkhitektury', organizator nauki, tvorcheskaya lichnost'. K 90-letiyu V. I. Zabolotnogo. *Stroitel'stvo i arkhitektura*. Kiev. 1989. 5. Pechat'.

Подано до редакції 10.06.2019